

AOD építész és grafikus iroda kft.
8900 Zalaegerszeg, Ady u. 2.
tel: 92 510 203 fax: 92 510 204
e-mail: aod@aodkft.hu

LASZTONYA KÖZSÉG

településterve

örökségvédelmi hatástanulmány

véleményezési tervdokumentáció

2025. február

Készítette:

Simmer Livia régész
Szakértői engedély szám:
18-002

Agg Ferenc
okl. építészmérnök
városépítési és városgazdasági szakmérnök
TT 1-20-0001

Barna Erika
okl. településmérnök

tartalomjegyzék

Lasztonya örökségvédelmi hatástanulmányához

a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 14. melléklete alapján

1. Örökségvédelmi vizsgálat:

- 1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag),
- 1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással,
- 1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára, amely értékkataszterben tartalmazza:
 - 1.3.1. a világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket,
 - 1.3.2. az országos építészeti örökség elemeit,
 - 1.3.3. a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket és a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket.
- 1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit:
 - 1.4.1. településszerkezetet,
 - 1.4.2. telekstruktúrát és az utcavonal-vezetést,
 - 1.4.3. utcaképet vagy utcakép részletet,
 - 1.4.4. egyéb településkarakter elemeket,
 - 1.4.5. építményrészletet vagy az alkalmazott anyaghasználatot, tömegformálást, homlokzati kialakítást,
 - 1.4.6. táj- és kertépítészeti alkotást, egyedi tájértéket, növényzetet,
 - 1.4.7. szobrot, képzőművészeti alkotást, utcabútort.

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése:

- 2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.
- 2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai:
 - 2.2.1. a régészeti örökségre,
 - 2.2.2. a történeti településre, település- és tájszerkezetre,
 - 2.2.3. a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre.

3. Az értékvédelmi terv tartalmazza:

- 3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények, valamint
- 3.2. az önkormányzati feladatok meghatározását.

1. Örökségvédelmi vizsgálat

1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag),

a település története

Lasztonya község Zala vármegyében, a Letenyei járásban, a Zalai-dombság területén elhelyezkedő zsákfalu.

Lasztonya községről eddig még nem készült olyan monográfia, amely átfogóan bemutatta volna a település teljes történeti, néprajzi és régészeti forrásait. Teljes, szisztematikus régészeti topográfia sem áll rendelkezésre. Ezért a település történetének és régészeti örökségének feltárásához csupán a szórványosan elérhető adatokra lehet támaszkodni.

Őskor

Az emberi jelenlét első bizonyítékai a település környékén a bronzkorból származnak, bár feltételezhető, hogy már korábban is éltek itt emberek. A Kr. e. 14. században északnyugat felől több hullámban támadás érte a Kárpát-medencét, amely véget vetett a kora- és középső bronzkori fejlődésnek. A harcias népeiséget halomsíros kultúrának nevezi a kutatás, mert vezetőik sírjai fölé gyakran emeltek halmot. A Kr. e. 12. században ugyancsak északnyugat felől egy újabb, az előzővel feltehetően rokon közösség, az urnamezős kultúra népeisége érkezett a Dunántúlra. A korábbi századokhoz képest Zala megye egésze benépesült ekkor. A települések többsége falusias jellegű maradt, viszont erősített magaslati településeket is létrehoztak. Lasztonya területén a Várhelyi-szőlők néven ismert domb tetején valószínűleg bronzkori sánc nyomait azonosította dr. Horváth László.¹

Római kor

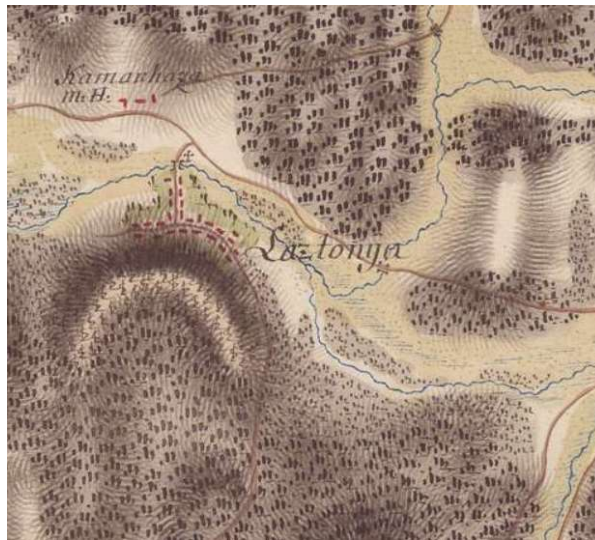
A rómaiak fokozatosan foglalták el a Dunántúlt; számos adat bizonyítja, hogy annak nyugati része már Noricummal egy időben a római fennhatóság alá került. Így Zala megye is az első között megszállt területek közé tartozott. Pannónia provinciát nem sokkal Kr. u. 50 előtt hozták létre, miután a Dunántúl keleti része is a rómaiak birtokába került. A bennszülött őslakosság gyorsan romanizálódott, de egy-két évszázadig még megőrizte kultúrájának több elemét. Ennek látványos emlékei a megyénkben különösen nagy számban előforduló halomsíros temetők. Várfölde-Pördefölde-Lasztonya határának találkozásánál halomsíros temető őrzi a rómaiak emlékét.

A középkortól napjainkig

A település első írásos említése 1381-ből származik, Lazstonya néven a Bánffyak birtoka volt. 1416-tól Lasztonyai Pál, 1644-től pedig a Nádasdy családé lett, majd Nádasdy Ferenc lefejezése után ez a birtok is a kincstárra szállt, ahonnan az Esterházyak váltották meg, és 1848-ig az ő tulajdonukban maradt. A településen templom nem épült, a falu központjában egy harangtornyot építettek az 1700-as években. A településtől 1,5 km-re nyugatra a Torhai-erdőben, a Várdombnak nevezett magaslaton fekszik egy kerek formájú vár. Kormeghatározása bizonytalan, azonban formája és elhelyezkedése alapján középkori lehet. Gönczi Ferenc egy népmesét említ vele kapcsolatban, mely szerint „amit nappal építettek, azt éjjel kik, kik nem, lerombolták.”²

¹ Ugyanakkor a Zala megye földrajzi nevei című kötetben a Várhelyi-szőlőkben törökkori vársáncot említenek. Zala megye földrajzi nevei. Szerk.: Papp László – Végh József. Zalaegerszeg, 1964., 416-417.

² Gönczi Ferenc: Göcsej s kapcsolatosan Hetés vidékének és népének összevontabb ismertetése. Kaposvár, 1914.

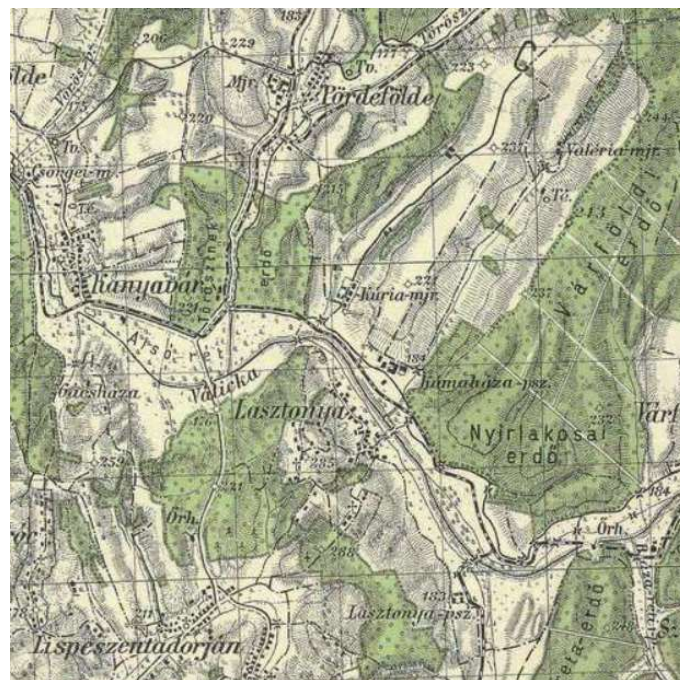

*Lasztonya területe – 1. katonai felmérés, 1782-1785
(forrás: maps.arcanum.com)*

Kámaháza településrész eredetileg a szomszédos Pördeföldéhez tartozott, majd az idők során elkülönült és Lasztonyához csatolták. A falu két településrészletét az Alsó-Válicka patak választja el egymástól, a község területe hozzávetőleg 877 hektár. Az 1970-es évekig a lakosság lélekszáma 300 fő fölött volt, azt követően drasztikus csökkenés állt be. Az előregedés, elköltözés miatt ez a tendencia napjainkban is folytatódik, a lakosság létszáma alig haladja meg a 100 főt.

A környéken szájhagyomány útján fennmaradt egy legenda, melyet Szentmihályi Imre néprajzkutató is megörökített A göcseji nép eredethagyománya című tanulmányában:³

Attila király egy győztes csatából visszatérve megpihent a település egy kisebb völgyében. „Abban az időben ott, hol most Kámaháza nevű puszta fekszik, egy magyar város állott és abban lakott a palóczok hercege, aki Attila királynak rokona és kedves főembere volt. Nem messze a várostól gyönyörű szép kertje volt a hercegnek és kisebb útán oda hívta meg a királyt egy kis alvásra a palócz fejedelem.” Három tölgyfa tövében aludtak, ezalatt az ellenség harcosai bekerítették őket, ám a rájuk hajított lándzsát a tölgyfa ága megakasztotta, Attila pedig hálából megáldotta a fát és várat emeltetett Káma hercegnőnek. Ennek emlékére a község 2000-ben kopjafát állíttatott a feltételezett helyen.

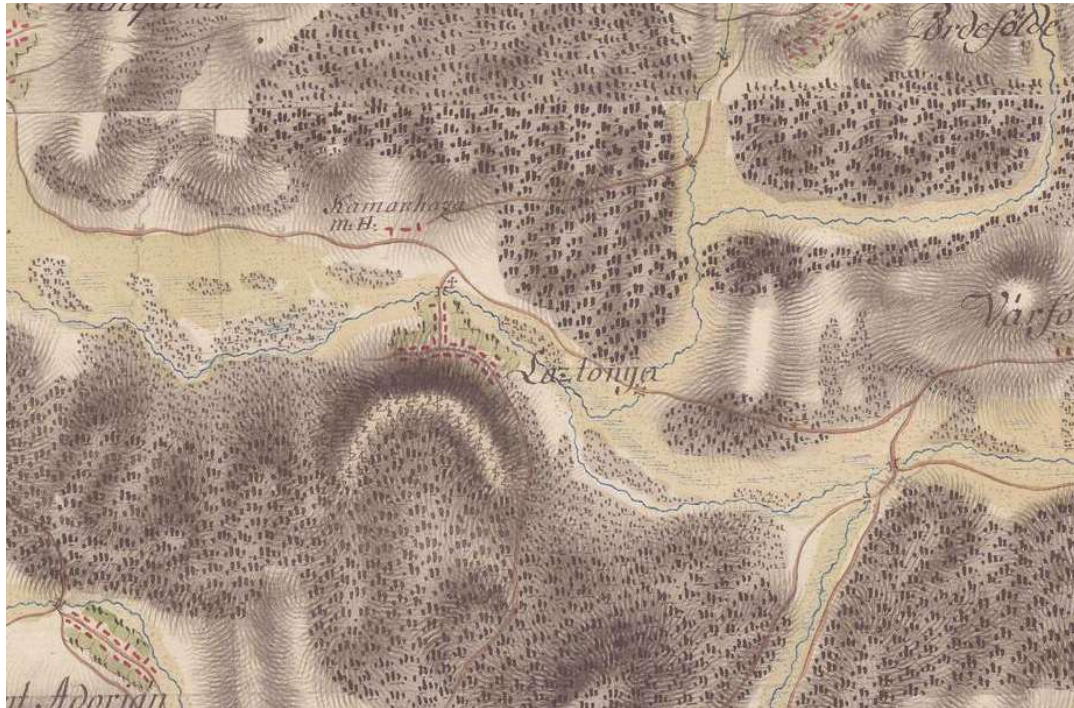
*Lasztonya területe – katonai felmérés, 1941
(forrás: maps.arcanum.com)*

³ Szentmihályi Imre: A göcseji nép eredethagyománya. Budapest, 1958.

a településszerkezet fejlődése

A község településszerkezeti változásai a katonai térképeken a 18. század közepétől követhető végig. A következőkben e változások kerülnek bemutatásra elemezve a község szerkezetalkotó nyomvonalas és egyéb elemeinek, valamint az egyes területek hasznosításának változásait. Vizsgálatra kerül a település beépítési jellemzőinek alakulása is.

első katonai felmérés (1782-85)

Lasztonya az Alsó-Válicka patak mentén jött létre. A település két utcából állt ekkor, melyek mentén kétoldali beépítés volt jellemző. A felmérés térképén Kámanháza is látszódik Kamanhaza néven, ahol ekkor csak három épület került jelölésre.

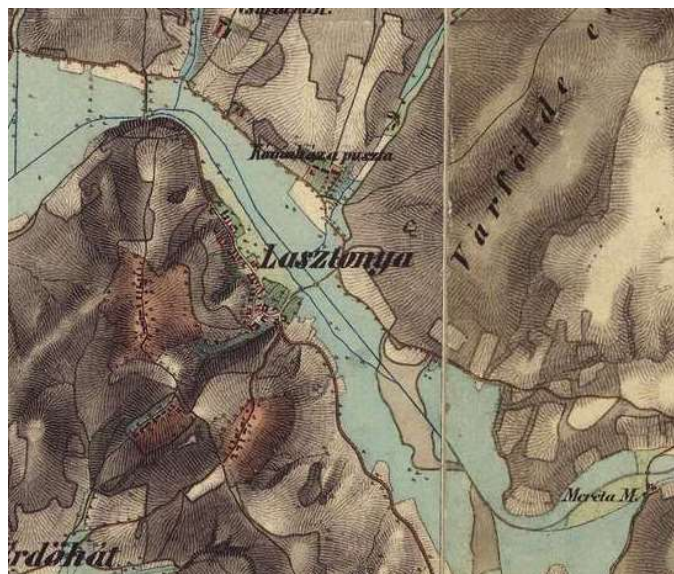
Mindezen túl a térképről jól leolvasható a terület változatos domborzata, sűrű erdőborítása és a patak völgyek által okozott szabdaltság.

második katonai felmérés (1819-1869)

A második katonai felmérésen továbbra is kirajzolódik a domborzati és vízrajzi elemek tájformáló hatása, melyek a település szerkezetét is nagyban alakította.

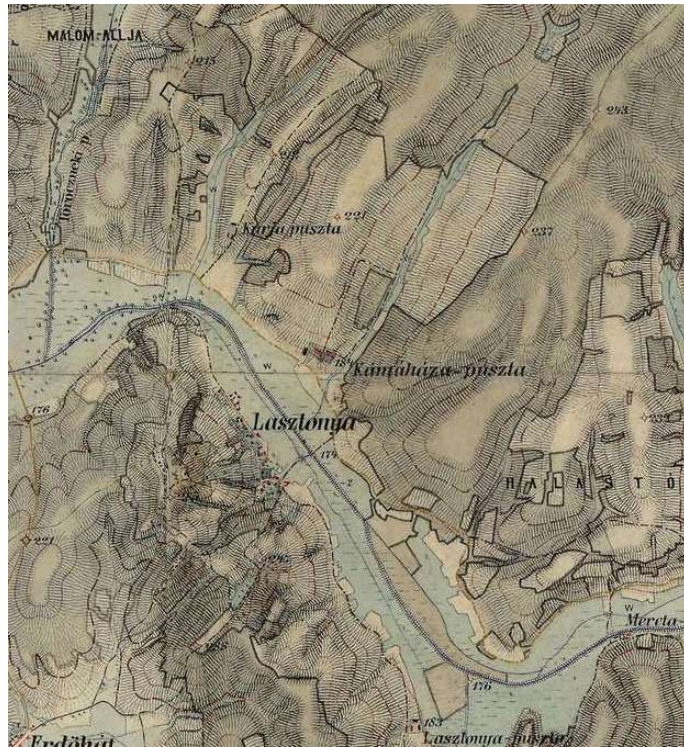
Látható, hogy a falu patak völgyekben alakult ki, közöttük a dombok elválasztó szerepet töltenek be. Megfigyelhetők a zártkerti területek is, melyek a falu belterületéhez képest nagy kiterjedésűek.

Lasztonya településszerkezete a maihoz nagyon hasonló. Az utcászerkezet egyértelműen tükrözi a mai állapotot, felfedezhető a három fő utca mely köré a település épült. A beépítések jellemzően az utcák mindkét oldalán jelen vannak, azonban a vizenyős területek itt is beépítetlenek maradtak. Kámanháza pusztája is megjelenik a felmérés térképén.

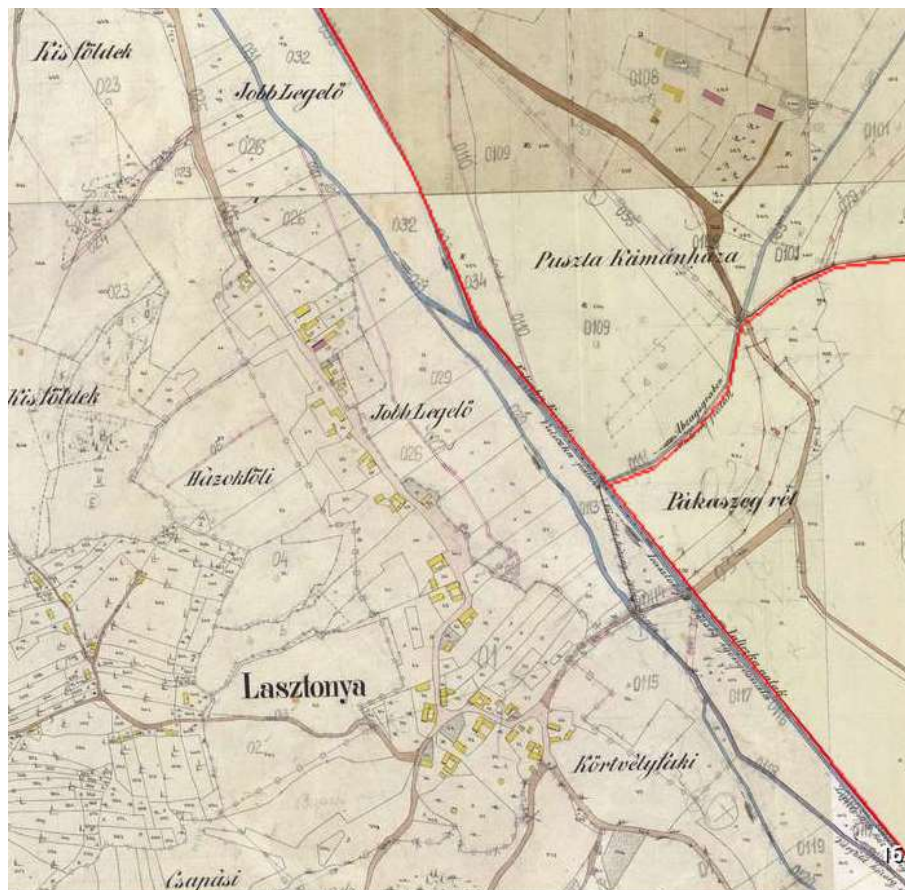

harmadik katonai felmérés (1869-1887)

A harmadik katonai felmérésen jelentős szerkezeti különbségek nem tapasztalhatók.

kataszteri térkép 1864

A térképeket tekintve elmondható, hogy jelentős szerkezeti változás, fejlődés nem tapasztalható sem Lasztonyán, sem Kámaházán.

Az 1941-es térképen a beépítések kismértékű növekedése tapasztalható.

A későbbi időszakokról katonai térképek nem, légifelvételek azonban rendelkezésre állnak, ahol tovább követhetők a település változásai.

A 20. század közepéből való légifelvételeken látszódik, hogy valószínűleg az olajbányászat fellendüléséhez is kapcsolódva a település ebben az időszakban a legsűrűbben beépítettek. A későbbi időszakokat tekintve elmondható, hogy a település beépítettsége egyre csökkent, mára csak az egykori lakótelkek töredékén található csak beépítés.

A következő oldalakon az 1964-es és a napjainkban készült műholdfelvételek egymás mellett láthatók, így végig követhető a település beépítettségét érintő változás.

Lasztonya, 1964

Lasztonya, a mai állapot műholdfelvételen

1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással

BEVEZETŐ: A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG VÉDELMERE VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK

Nyilvántartott lelőhelyek:

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) 8.§ (1.) és 11.§ (2.) bekezdése alapján a nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános védelmet élveznek. Azokat kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhelyekre sorolják (Kötv. 13. § (3)). Kiemelten védett lelőhelyek kivételes tudományos és országos fontosságúak, míg fokozottan védett lelőhelyek nagyobb tájegységen belül kiemelkedő fontosságúak (Kötv. 13. § (4)).

A településfejlesztés során figyelembe kell venni a következő jogszabályokat:

- A nyilvántartott régészeti lelőhelyeken történő tevékenység, építkezés, engedélyezéshez a Zala Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi, Örökségvédelmi, Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztályát (szakhatóság) kell megkeresni (Kötv. 22. § (1)). Földmunkával járó tevékenység csak szakhatósági engedéllyel végezhető, és az eredeti régészeti leletek megóvása érdekében előzetes régészeti feltárást igényel (Kötv. 22. § (3)).
- A Kötv. 22. §. (3) bekezdése szerint a régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén az örökségvédelmi hatóság által előírt módszerekkel (régészeti megfigyelés, próbafeltárás, illetve teljes felületű megelőző régészeti feltárás) megelőző régészeti feltárást kell végezni.

Régészeti megfigyelés

A Kötv. 22. § (3) bekezdés a) pontja értelmében, ha a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit; ha a régészeti örökség elemeinek előfordulása szórványos; ha a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét; ha a nyilvántartott régészeti lelőhely beruházással érintett területét korábban földmunkával bolygatták, illetve ha a beruházás műszaki jellege miatt a régészeti feladatellátás más módon nem végezhető el, régészeti megfigyelést kell előírni. A földmunkák közben végzendő régészeti megfigyelés (Kötv. 7. § 36. pont) célja a beruházás földmunkájának régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén a régészeti bontómunka elvégzése és dokumentálása.

Próbafeltárás

A Kötv. 22. § (3) bekezdés b) pontja szerint próbafeltárást lehet előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez jogszabályban meghatározottak szerint nem végeznek próbafeltárást, továbbá földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.

Teljes felületű feltárás

A Kötv. 22.§ (3) bekezdésének c) pontja alapján teljes felületű feltárás írható elő, amennyiben a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának kiemelkedő fontosságú forrása, illetve ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg, továbbá – a Kötv. 22.§ (3) bekezdésének d) pontja szerint – ha a feltárás a tudományos ismereteket várhatóan jelentős új eredményekkel gazdagítja.

A hatóság a Kötv. 22.§ (4) bekezdése alapján a régészeti feladatokat a lelőhely különböző részei vonatkozásában eltérően is meghatározhatja. A Kötv. 19. § (3) bekezdés szerint a régészeti feltárások költségeit – a mentő feltárás kivételével – a 10. § (1) bekezdésére figyelemmel annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált. A régészeti szakfeladatok elvégzésére jogosult intézményről a Kötv. 20.§ (4) bekezdés és a Kötv. 22.§ (5) bekezdésének b) pontja rendelkezik.

A beruházó költségviselését a Kötv. 19.§ (3) bekezdése írja elő. A Kötv. 19.§ (4) bekezdés értelmében a régészeti feladatellátás hatósági ár alapján végezhető. A hatósági árakat a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendeletben (továbbiakban Korm. r.) 8. melléklete tartalmazza.

A földmunkával járó *beruházások előkészítése* során előzetes régészeti dokumentáció (a továbbiakban: ERD) készíthető (Kötv. 22.§ (2) bekezdése szerint), különösen a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez; nem nagyberuházás esetén a beruházó feltárássra jogosult intézményt bízhat meg ERD elkészítésével.

Nagyberuházások esetén az örökségvédelmi jogszabályok a tervezés és engedélyeztetés során ERD elkészítését írják elő (Kötv. 23/C § (1) bekezdése). Az ERD feladata a tervezett beruházás teljes területe régészeti érintettségének egyértelmű tisztázása, az érintett lelőhely(ek) jellegének, korának, kiterjedésének és intenzitásának vizsgálata, valamint az ebből következően elvégzendő régészeti feladatellátás formájának, idő- és költségvonzatainak és a feltárássra jogosult intézmények kijelölése. Az ERD készítéséhez műszeres lelőhely-, illetve leletfelderítés, valamint terepbejárás és próbafeltárás kapcsolódik. Az ERD készítésére a kijelölt örökségvédelmi szerv a Kötv. 23/C § (3) bekezdése, valamint az Korm. r. 3.§ (3) bekezdése alapján jelenleg a Nemzeti Régészeti Intézet jogosult. A Nemzeti Régészeti Intézet feltárási projekttervet készít (Kötv. 23/D § (1)-(5) bekezdések), melyet a beruházó véleményezhet, módosítását, kiegészítését javasolhatja, véleményét figyelembe kell venni.

A Nagyberuházásokra vonatkozó további jogszabályi előírás, hogy a Kötv. 23/E (5) bekezdése, és a Korm. r. 43 § (3) bekezdés szerint a Nagyberuházás esetén a kivitelezés során a régészeti feltárások területén kívül régészeti megfigyelést kell biztosítani.

Régészeti érdekű területek:

A Kötv. 7.§ 29. pontja szerint régészeti érdekű területnek, azaz jelenleg nem tényleges, de lehetséges lelőhelynek minősül minden olyan terület, ahonnan régészeti emlék és leletek előkerülése várható. Elsősorban olyan egykori források, a vízfolyások, erek és folyók árvízmentes partvonulatai közelében fekvő területek, melyek korábbi időszakokban megtelepedésre alkalmasak voltak.

Régészeti érdekű területnek számít a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke is, mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése általában nem állapítható meg pontosan.

A régészeti örökség védelme érdekében ezért minden esetben különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változási engedélyek kiadásakor, mivel bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával a régészeti örökség elemei pusztulhatnak el.

Váratlanul előkerülő régészeti emlékek:

A váratlanul előkerülő régészeti leletekkel azonnal értesíteni kell a hatóságokat, és azok megőrzéséről gondoskodni (Kötv. 24. § (1)-(5)). A régészeti lelőhelyek megrongálását szankcionálják (Kötv. 82. §).

A település régészeti öröksége

A település régészeti örökségének felmérése terepbejárással

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi része a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendeletben foglalt tartalmi követelményeknek megfelelően készült. A régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatok csak a készítés időpontjában rendelkezésre álló kutatási adatokat tükrözik. Újabb régészeti jelenség, lelőhely esetleges előfordulása nem kizárható, mely új helyzeteket eredményezhet.

Magyarország Alaptörvénye Alapvetésének P) cikke alapján: „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a *kulturális értékek* a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

Kutatási előzmények

A hatástanulmány régészeti szakterületi rész összeállítása során a szakirodalmi adatok mellett a Miniszterelnökség Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálya által vezetett közhiteles nyilvántartásban, a Magyar Nemzeti Múzeum online régészeti adatbázisában (<https://archeodatabase.hnm.hu/>), a Göcseji Múzeum és a

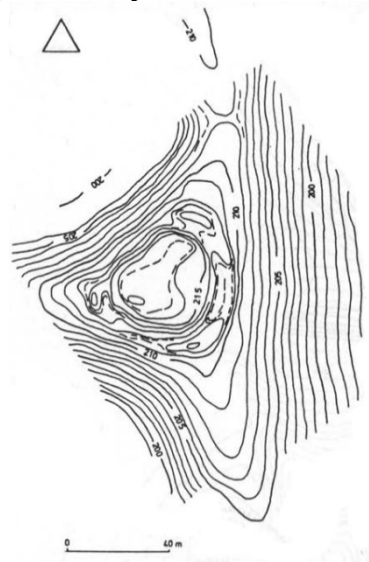
Thúry György Múzeum Adattárában szereplő, Lasztonya területére vonatkozó nyilvántartott régészeti lelőhelyek adatait vettem figyelembe.

Lasztonya község esetében eddig még nem készült olyan monográfia, amely átfogóan bemutatná a település történeti, néprajzi és régészeti forrásait.

Bátorfi Lajos már a 19. század utolsó harmadában feljegyezte azt a mondát, mely szerint a Szamárföldi erdő és Kámaháza között álló halmok alatt rác és hun vitézek fekszenek. A kb. harminc, egymástól egyenlő távolságban álló „piramis alakú” kunhalmok magassága változó volt, de a legmagasabb is mindössze két méter volt.⁴ Szentmihályi Imre már elszántva találta őket, azonban Zala megye földrajzi neve című kötetben továbbra is Kun-halmok néven, Attila idejéből származó sírokat jelöltek meg. A helyi monda szerint valamikor erre vonult Attila a seregével, és itt sokáig táboroztak. Itt temették el a halottaikat is.⁵ Tábori László 1983-ban a Zala megyei római halomsírokat terepbejárással térképezte fel, mely során sajnos már nem találta nyomát Lasztonyán a Kun-halmoknak. Lasztonya Hármashatár részén ugyanakkor 19 korábban ismeretlen halmot azonosított.⁶

A néphit szerint a szentlőrinci erdőrészen a Várdombon a Kányavári várhoz tartozó őrtorony állt, a torony harangját a török támadás idején lelőtték, mely a közeli forrásba zuhant, s egy így egy nagy kút (Torhaji kút) keletkezett itt. Zala megye földrajzi nevei szerint a Várhegy Lasztonya határába esik, a Torhaji kút viszont a Kányavár- Lasztonya-Lispezsentadorján hármashatáron áll.⁷

A község területén dr. Horváth László végzett régészeti terepbejárásokat. 1976-ban és 1977-ben végzett terepmunkája során a Várhelyi-szőlőkben bronzkori vár, a Várdombon pedig egy középkori vár maradványait azonosította. A vár felmérését elsőként 1982-ben Nováki Gyula végezte el, majd 1990-ben Vándor László készítette el szintvonalas felmérését. A vár belső területe 30,5 x 32 méter, a várat övező árok szélessége 11 méter.

*Lasztonya, Vár szintvonalas felmérése
(Vándor 1990⁸)*

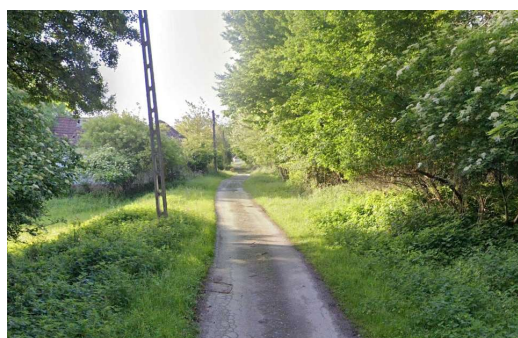
Régészeti terepbejárás

Annak ellenére, hogy a Korm. r. a régészeti terepbejárást csak újonnan beépítésre szánt területek esetén írja elő, a települési örökségvédelmi hatástanulmány készítésekor Lasztonya szerkezeti fejlesztési akcióterületein helyszíni szemlét végeztem 2024. október 2-án.

Az 1. fejlesztési terület a Kossuth utca északi részén található lakóterületi fejlesztés. A teljes területet növényzet fedi, így régészeti jellegű megfigyelésre alkalmatlannak bizonyult.

*1. fejlesztési akcióterület (Lasztonya, Kossuth utca
déli irányból fotózva)*

*1. fejlesztési akcióterület (Lasztonya, Kossuth utca
északi irányból fotózva)*

⁴ Adatok Zala vármegye történetéhez. III. kötet. Szerk. Bátorfi Lajos. Nagykanizsa, 1876. 277–280.

⁵ Zala megye földrajzi nevei. Szerk.: Papp László – Végh József. Zalaegerszeg, 1964., 416-417.

⁶ Tábori László: Zalai római halomsírok terepbejárás dokumentációja. ZGM Rég. Ad. 1026-84.

⁷ Zala megye földrajzi nevei. Szerk.: Papp László – Végh József. Zalaegerszeg, 1964., 416-417.

⁸ Vándor László: A várépítézet kezdetei Zala megyében. IN: Castrum Bene 1989. Várak a 13. században. Szerk.: Horváth László. Gyöngyös, 1990. 65.

A 2. fejlesztési akcióterület a falu központi részén, a Kossuth utca nyugati oldalán tervez zöldterületet kijelölni. A fejlesztési területet jelenleg is növényzettel fedett füves rész, így régészeti jellegű megfigyelésre nem volt alkalmas.

A 3. fejlesztési akcióterületen általános gazdasági terület kijelölése történik a Béke utca délnyugati végén. Jelenleg is faipari telep működik a területen, mely egy része már beépített, másik része pedig erdővel fedett, ezért régészeti jellegű megfigyelést nem lehetett végezni.

2. fejlesztési akcióterület (Lasztonya, Kossuth utcáról fotózva délkeletről)

3. fejlesztési terület (Lasztonya, Béke utcáról fotózva délkeletről)

1.3. A védett műemléki értékek települési értéktára

1.3.1. a világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket

A település nem érintett világörökségi vagy világörökségi várományos helyszínnel vagy területtel.

1.3.2. az országos építészeti örökség elemei

A településen országos építészeti örökségi elem nem található.

1.3.3. a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket és a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket.

A régészeti lelőhelyek pontos kiterjedése, intenzitása pusztán felszíni vizsgálatokkal (pl. terepbejárásos lelőhely lokalizáció) csak hozzávetőlegesen állapítható meg. A felszíni lokalizációt erőteljesen korlátozó tényezők (pl. vegetáció, beépítés, elfedés, stb.) miatt számos esetben kizárólag a korábbi megfigyelésekre támaszkodhatunk a régészeti érintettség meghatározásánál. A lelőhelyek pontosabb méretéről, intenzitásáról és jelentőségéről csak régészeti feltárás után lehet pontos információkkal szolgálni.

Lasztonya település területén található régészeti lelőhelyekről a hatástanulmány készítésének időpontjában az alábbi információkkal rendelkezünk: a település közigazgatási területéről 3 azonosított lelőhelyet ismerünk.

1. Lasztonya, Hármashatár; A lelőhely azonosítója: 37879

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Lasztonya 0103, 0102/2 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: kora római – halomsíros temető

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Tábori László, 1983

Irodalom: Tóth István Zsolt: Zalaegerszegi Múzeum Adattárában található lelőhelyek adatlapjai. NyTI-3422/2003; Tábori László: Zalai római halomsírok terepbejárási dokumentációja. ZGM Rég. Ad. 1026-84; Farkas Zsuzsanna: Adatlap régészeti lelőhelyek ellenőrzéséről, Lasztonya, 2009. KÖH 600/2562/2009

2. Lasztonya, Vár; A lelőhely azonosítója: 69969

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Lasztonya 18 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: ismeretlen kor – földvár

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – dr. Horváth László, 1976, 1977

Irodalom: Farkas Zsuzsanna: Adatlap régészeti lelőhelyek ellenőrzéséről, Lasztonya, 2009. KÖH 600/2562/2009

3. Lasztonya, Várhelyi-szőlők; A lelőhely azonosítója: 40245

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

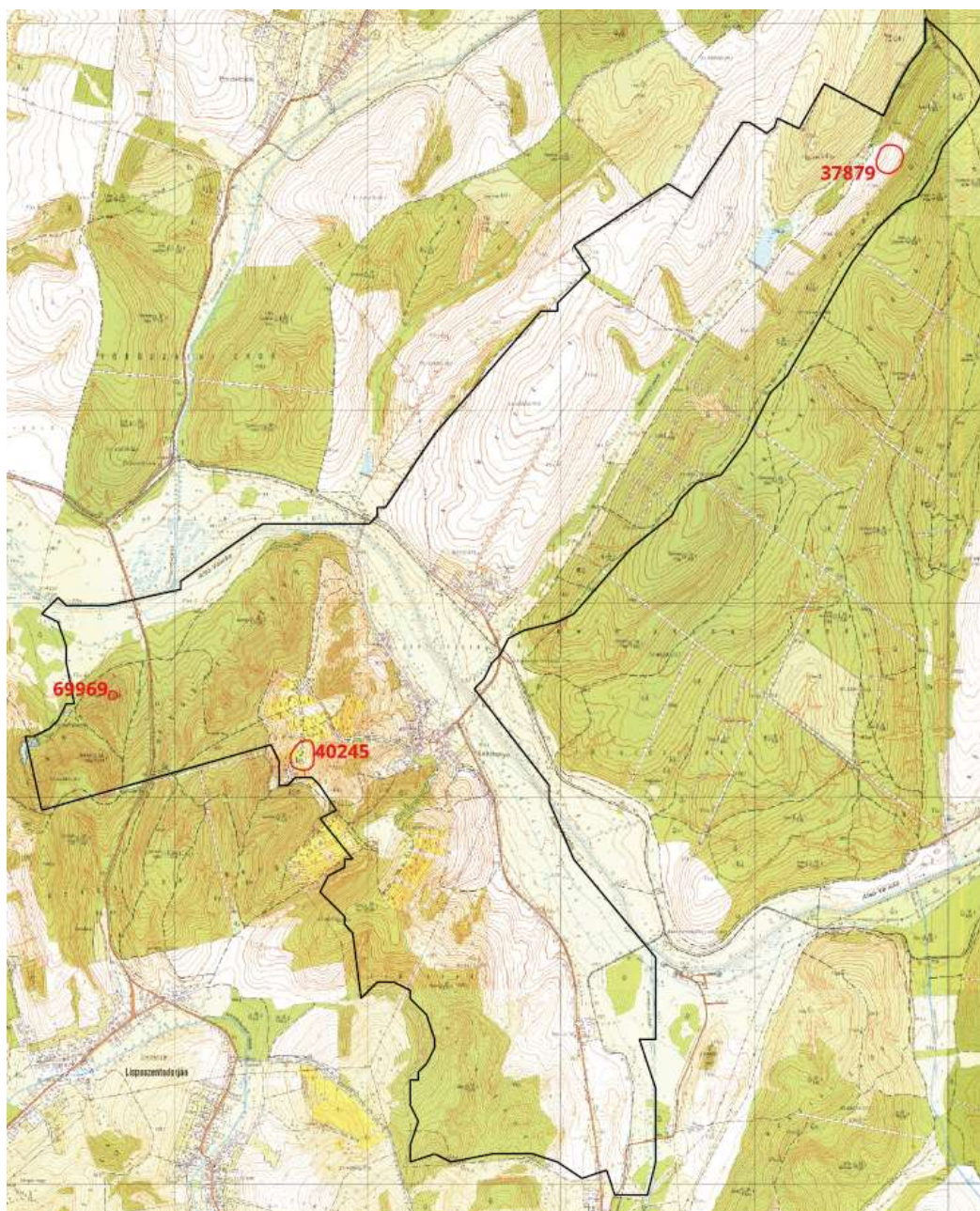
Érintett ingatlanok: Lasztonya 950, 702, 701, 712, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 705, 706, 709, 710, 726, 727, 728, 729, 951, 952, 953, 954, 730, 937, 938, 940, 939, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 949, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 830, 887, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 831, 920, 924, 923, 922, 921 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (bronzkor) – sánc, telepnyom

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – dr. Horváth László, 1976

Irodalom: Horváth László: Régészeti topográfiai gyűjtemény Lasztonya területéről. TGM Rég. Ad. leltározatlan; Tóth István Zsolt: Zalaegerszegi Múzeum Adattárában található lelőhelyek adatlapjai. NyTI-3422/2003; Farkas Zsuzsanna: Adatlap régészeti lelőhelyek ellenőrzéséről, Lasztonya, 2009. KÖH 600/2562/2009

Ismert régészeti lelőhelyek Lasztonya közigazgatási területén – EOY térképen

Területhasználat és terület állapota a kulturális örökség összefüggésrendszerében
A településen található lelőhelyeket az alábbiak szerint hasznosítják:

	Régészeti lelőhely	Hasznosítás
1.	Lasztonya, Hármashatár (37879)	erdőterület
2.	Lasztonya, Vár (69969)	erdőterület
3.	Lasztonya, Várhelyi-szőlők (40245)	kertes mezőgazdasági terület

A jelenlegi területhasználat a kulturális örökség régészeti elemeit részben érinti, a Lasztonya, Várhelyi-szőlők lelőhelyen folytatott talajművelés (elsősorban a szántás) továbbra is károsítja és veszélyezteti. Bár a szántóföldi művelést a legtöbb esetben nem szükséges korlátozni, mégis érdemes lenne fontolóra venni a művelési ág módosítását annak érdekében, hogy a lelőhelyek tartósan megmaradhassanak további károsodás nélkül. Javasolt például a területek gyepesítése, és kaszálóként vagy legelőként történő hasznosítása. A rét vagy legelő típusú művelési ágak különösen kedvezőek a régészeti lelőhelyek érintetlen megőrzése szempontjából.

Lasztonya területén található régészeti lelőhelyek esetén a pontosabb lokalizáció miatt javasolt LiDAR technológiával (levegőből történő lézerszkennelés) vagy geofizikai (talajmágnesesség mérés, a talajellenállás mérés, valamint talajradar kutatás) kutatások elvégzése.

Ismert régészeti lelőhelyek Lasztonya közigazgatási területén – Google Satellite

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit

helyi védelem alatt álló értékek listája

A település a helyi védett építészeti örökségét a településképi rendeletben állapítja meg. A védelem alatt álló értékek listája a rendeletek mellékletét képezi. E melléklet a következő helyi védett építészeti értékeket tartalmazza:

A közigazgatási területen lévő helyi védelemben részesülő építmények:

1. XVIII. századi harangláb
2. Kámaháza harangtorony
3. Út menti keresztek
4. Világháborús emlékmű

1.4.1. településszerkezet

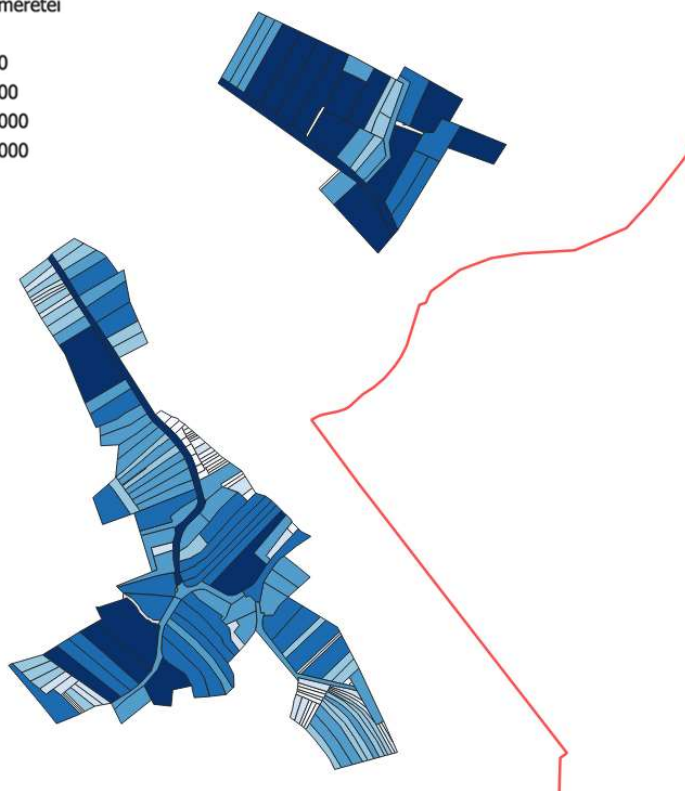
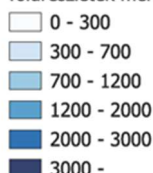
Lasztonya két belterületi részből áll, mivel a faluhoz tartozik a központi belterülettől északkeletre elhelyezkedő Kámaháza. Mindkét belterületi részen a lakóépületek dominálnak.

Lasztonya három szinte azonos rendű utcából áll, melyek kereszteződésében összpontosulnak a közösségi funkciójú épületek. Ezek az utcák a Kossuth út, a Béke út és a Patak út. A Patak úthoz csatlakozik a Szabadság út, melyet mára szinte teljesen benőtt a növényzet.

1.4.2. telekstruktúra és az utcavonal-vezetés

Lasztonya belterülete két részből áll. Az északra elhelyezkedő Kámaháza esetében egységesen nagyobb méretű telkekkel találkozhatunk, azonban ezen egységet megtöri néhány kisebb méretű, szabálytalan alakú ingatlan. Ezek sok esetben nem rendelkeznek útkapcsolattal. Lasztonya településrészen a főutcákhoz kapcsolódva jellemzően hosszú telkek találhatók, melyek szélessége változó, de jellemzően alig haladja meg a 15 métert. Igazodva a domborzati, vízrajzi adottságokhoz a Kossuth utca keleti oldalán kisméretű, rövid telkeket találhatunk. A valós művelésből adódóan a belterület déli részein szalagparcellák, illetve az utcával párhuzamos tengelyű telekalakulatok is megtalálhatók.

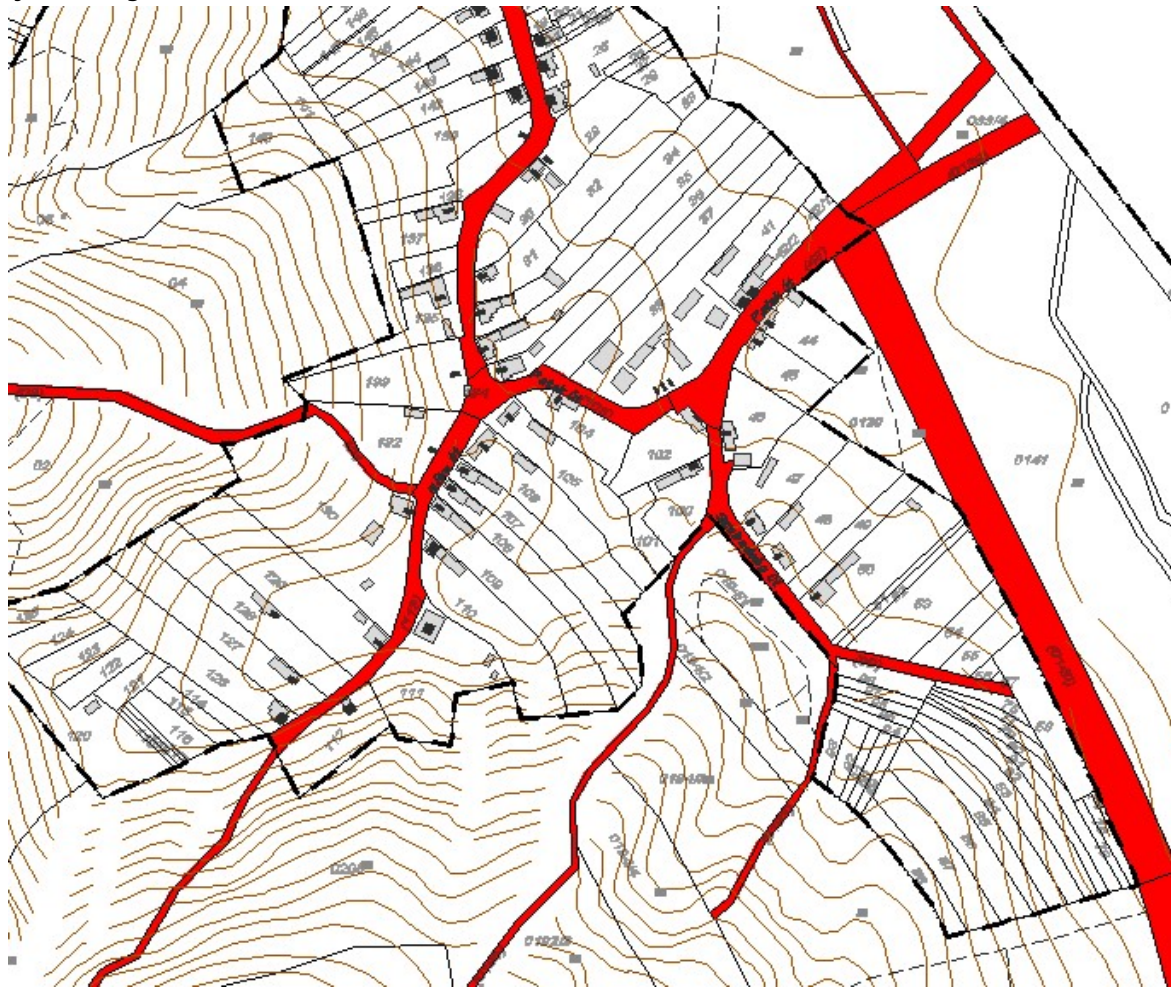
földrészletek méretei

Lasztonya belterületének telekméretei

A település zártkertjei jellemzően szalagparcellákból állnak. A külterületeken nagyobb telekméretek találhatók, melyek igazodnak az erdő- és mezőgazdasági műveléshez.

Az utcák vonalvezetése igazodik a domborzati adottságokhoz. Ennek megfelelően a patak völgygel párhuzamosan haladó külterületi és belterületi útszakaszok egyenes vonalban vezetnek. A település belterületi utcái, mellékutcainak nyomvonalvezetése ezzel szemben több esetben kanyargó, melyek az emelkedőkhöz és lejtőkhöz igazodnak.

Lasztonya
központi
belterületének
út-hálózata

1.4.3. utcaképek vagy utcakép részletek

Lasztonya három szinte azonos rendű utcából áll, melyek kereszteződésében összpontosulnak a közösségi funkciójú épületek. Ezek az utcák a Kossuth út, a Béke út és a Patak út. A Patak úthoz csatlakozik a Szabadság út, melyet mára szinte teljesen benőtt a növényzet. A Kossuth út észak-déli irányú. Az utca mentén nagy arányban vannak beépítetlen ingatlanok, valamint a beépített ingatlanok közül nagyon sok rossz állapotban van. Az utca szűk keresztmetszetű, a meglévő épületek változó előkert mértékkel állnak. Az utca egyébként lankás, enyhén kanyargós, kellemes hangulatú. Az utca északi vége sok helyen teljesen beerdősült, valamint a keleti oldalának egy szakasza a patak völgy közelsége miatt mélyfekvésű, itt nem alakult ki beépítés.

A meglévő beépítések változatosak, az építésükkor jellemző stílusjegyeket hordozzák, kevés az átépített épület. Az épülettömegek tengelye az utcával párhuzamosan és merőlegesen is megjelenik. Az épületek homlokzatai egységes térfalakat nem képeznek, a homlokzatok színvilágában a natur színek dominálnak. A tetőformák változatosak, döntő többségben nyeregtetők, sátoztetők jellemzők, melyek a melléképületekkel egybeépülve bonyolultabb formákat is képeznek. A tetőhéjazatok nem mutatnak egységes képet.

beépítések, utcakép a Kossuth út mentén

A Béke út egy szakaszon csak lakóépületekkel beépített, a beépítési jellemzők a korábbiakhoz hasonlóak. Az utca végén faipari üzem található.

beépítések, utcakép a Béke út mentén

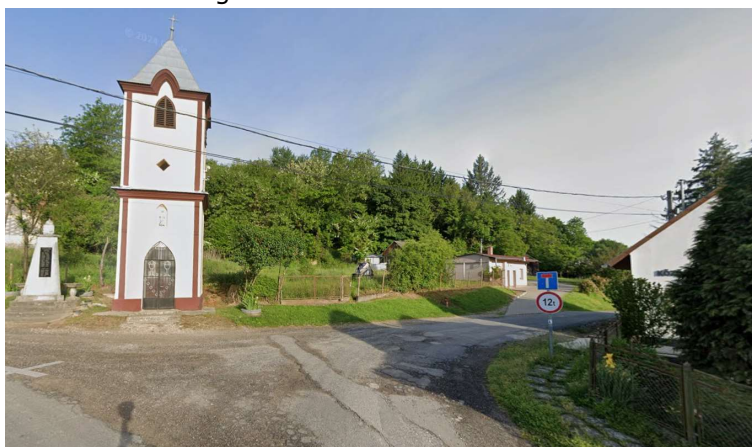
A falu megközelítése a Patak úton keresztül történik. Ezen utca mentén a lakó rendeltetésű épületek mellett dominánsan megjelennek a mezőgazdasági műveléshez kapcsolódó beépítések, melyek a lakó funkciók mellett működnek. Az utcában mindehhez kapcsolódóan csarnok is található, mely környezetétől idegen megjelenésű.

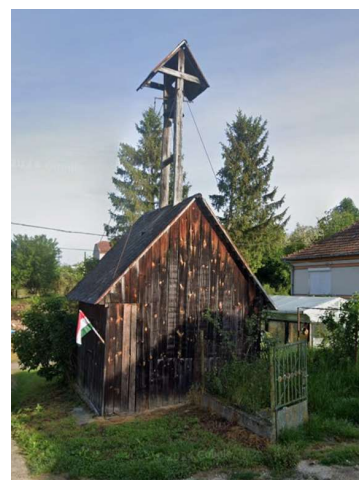
beépítések utcakép a Patak útról

A három utca találkozásánál található a helyi védelem alatt álló harangláb és világháborús emlékmű.

A harangláb mellett található az önkormányzat épülete, illetve a közösségi ház.

A Patak útról északi irányba tovább haladva jutunk el Kámaházára. E településrész egy főutcából és egy kisebb mellékutcából áll. A főutca egy ingatlan kivételével csak az északi oldal mentén beépített, ahol laza beépítés, több beépítetlen ingatlan jellemző. Ez utóbbi a mellékutcára is igaz. A település további részein jellemzőek itt is tapasztalhatók, vagyis változatos épületállomány alkotja, mely egységességet nem képvisel. Kámaházán egy helyi védelem alatt álló harangláb is megtalálható.

beépítések és harangláb Kámaházán

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

A rendezés során az egyes értékleltárban is szereplő területeket érintő változások legfeljebb a valós hasznosítást követő övezeti változás, például a falusias lakóterületek helyén kertvárosias lakóterületek kijelölése, vagy intézményi területek kijelölése. Mindennek megfelelően településterv készítése során a települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns változás nem történik.

2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai

A településterv készítése során a települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns változás nem történik.

A településfejlesztési tervben megállapított fejlesztési területek nem érintenek régészeti lelőhelyet.

Általánosságban az alábbi vonatkozó szabályozások irányadók a beruházások esetén:

A földmunkákkal járó tevékenységek károsítják a régészeti rétegeket, ami a lelőhely pusztulásához vezethet. Amennyiben a beruházások helyszínein nem tudnak vagy akarnak változtatni, a Kötv. 22. § szerint a régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén az örökségvédelmi hatóság által előírt módszerekkel megelőző régészeti feltárást kell végezni. A megelőző feltárás régészeti megfigyelés, próbafeltárás, illetve teljes felületű megelőző régészeti feltárás módszerével valósulhat meg, melynek költségeit annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált.

Nagyberuházások esetén az örökségvédelmi jogszabályok a tervezés és engedélyeztetés során Előzetes Régészeti Dokumentáció elkészítését írják elő (Kötv. 23/C § (1) bekezdése). Az ERD feladata a tervezett beruházás teljes területe régészeti érintettségének egyértelmű tisztázása, az érintett lelőhely(ek) jellegének, korának, kiterjedésének és intenzitásának vizsgálata, valamint az ebből következően elvégzendő régészeti feladatellátás formájának, idő- és költségvonzatainak és a feltáráshoz jogosult intézmények kijelölése.

A régészeti lelőhelyeken kívül tervezett beruházások esetében felhívom a földtulajdonosok, a beruházók és a kivitelezők figyelmét, hogy ha földmunkák közben régészeti korú emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a Zala Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi, Örökségvédelmi, Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Főosztályának, illetve a régészeti tevékenység elvégzésére jogosult intézménynek, Lasztonya esetén a nagykanizsai Thúry György Múzeumnak, haladéktalanul bejelenteni. A feltáráshoz jogosult intézmény intézkedéséig köteles a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről – a felelős őrzés szabályai szerint – gondoskodni.

A helyi védelem alatt álló épületek méretét, elhelyezkedését az építési szabályzat az illeszkedés eszközével szabályozza, mellyel a terület jelentős, alapvető struktúrát és településképet megváltoztató átépítése nem történhet meg. Az új településterv a településszerkezetet nem változtatja meg, az úthálózat nem módosul, új utcák nem kerülnek kijelölésre a megőrzendő településszerkezettel rendelkező területeken.

Az épületek megjelenésére vonatkozóan a településképi rendelet állapíthat meg előírásokat.

3. Az értékvédelmi terv

3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények, valamint

3.2. az önkormányzati feladatok meghatározása.

A településterv és a településképi rendelet együttesen biztosítják az értékleltárban szereplő elemek megőrzésére vonatkozó feltételeket. E feltételek az egyes területeket érintően kialakított szabályozásban, normatív és funkcionális előírásokban valamint a településképi rendeletben meghatározott arculatot érintő szabályokban és a helyi védelem jogi eszközében jelennek meg. Az értékvédelem érdekében az önkormányzat feladata az e jogszabályokban foglaltak betartás és betartatása.

Az önkormányzat települési főépítész alkalmazásával tudja az építkezések, felújítások során a szakmai kontrollt biztosítani. Szükséges lefolytatni a szakmai konzultációt, illetve a településképi véleményezési eljárást a településképi rendeletben meghatározott esetekben, de különösen akkor, ha az építkezés, felújítás településképi szempontból meghatározó területeken helyezkedik el vagy helyi védelem alatt álló épületek esetében.

A régészeti lelőhelyek a 2001. évi LXIV. törvény rendelkezései szerint általános védelem alatt állnak, ezért a településfejlesztés során a megvalósítandó, földmunkával járó beruházásokat e védelemmel összhangban szükséges megvalósítani.

A Kötv. 19. § értelmében a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, beleértve az ásványi vagyon kitermelését is jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni, a régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni (Kötv. 10.§ (1) bekezdés). Amennyiben a beruházás máshol nem valósítható meg, vagy a földmunkával járó beruházás a költségeket aránytalanul megnövelné, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyet előzetesen fel kell tární. A régészeti feltárások jogszabályi háttérét az 1. fejezet tartalmazza.

Felhívjuk a figyelmet, hogy a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 21. § (3) bekezdés alapján a földmunkával járó beruházással el kell kerülni:

- a) a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet,
- b) a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyet és
- c) az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emléket.